

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЕЗПЕКИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

**Навчально-науковий інститут пожежної та техногенної безпеки
Кафедра права та менеджменту у сфері цивільного захисту**

ЛЕКЦІЯ № 7

**з дисципліни «МЕНЕДЖМЕНТ БЕЗПЕКИ»
для студентів 3-го курсу спец. 073 «Менеджмент»
(бакалавр)**

**на тему: «ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ МЕНЕДЖМЕНТУ БЕЗПЕКИ
ПІДПРИЄМСТВА»**

**ЛЬВІВ
2022-2023 н/р**

©к.е.н., доц. Ігор Стеців, 2022рік

ЛЕКЦІЯ 7. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ БЕЗПЕКИ

План (год.)

1. Основи організації процесу управління безпекою суб'єктів господарювання
2. Принципи організації процесу управління безпекою суб'єктів господарювання та організаційна структура служби ЕБП

1. Основи організації процесу управління безпекою суб'єктів господарювання

Термін «*організація*» був відомий ще у середні віки. Нині він використовується для позначення понять різних семантичних (змістовних) категорій. До висвітлення його суті у науковій та навчальній літературі спостерігаються такі підходи.

Представники науки управління визначають, що етимологічно і семантично термін «*організація*» пов'язаний з латинським словом «*органо*» (грец. *ὄργανον*) - інструмент, орган. Початково слово «*організація*» мало місце, як характеристика певної сукупності частин, пристосованих до потреб цілого. У 20-х рр. ХХ ст., із становленням науки «*управління*» та дослідженнями наукової організації праці широко розповсюдились терміни – «*організація*», «*організатор*», «*організований*». Відтоді термін «*організація*» почали вживати в атрибутивному, предметному та функціональному значеннях.

Атрибут – ознака, властивість, це те, що робить дану річ саме такою, а не іншою. Ознаки виражають стан цілого. Стан – сукупність ознак в даний момент або сукупність ознак, що не змінюються на протязі певного відрізка часу.

Атрибутивне значення терміну «*організація*» як і початково вживається тоді, коли необхідно виразити *організаційну структуру* якогось цілого (системи).

Відношення між елементами (ознаками) цілого або між елементами і цілим, що розглядається з певної точки зору – структура цілого. При цьому можна розглядати структуру речей і процесів виходячи із різних позицій, що обумовлює наявність множини структур одного і того ж явища (для прикладу суспільство структурується за різними ознаками: класова, професійна, національна, освітянська, вікова структури).

Предметне значення існує у широкому і вузькому змісті. При *найбільш широкому* використанні термін «організація» служить для позначення складних речей (сонячна система, механізм створений людиною). *Найбільш вузьке* використання терміну – це певна установа (наприклад НБУ, ЮНЕСКО).

Функціональне значення має місце, коли розглядають організацію як деякий процес, що протікає у часі (організація процесу навчання, обліку) скерований на впорядкування явища (системи) щодо якого він діє.

Представники наукових кіл у галузі «Організації обліку, контролю та аналізу» А.М. Кузьмінський, В.П. Завгородній, В.В. Сопко вказують, що термін «організація» має різні відтінки значення. У найбільш загальному вигляді це упорядкування, налагодження певної системи. При цьому, вони трактують що термін «організація» виражається широким та вузьким змістом. У широкому він вживається по відношенню до впорядкування системи в цілому. У вузькому змісті слова – коли мова іде про організацію окремого елемента (об'єкта) системи.

Поняття «організація» охоплює такі взаємопов'язані елементи:

- мету, завдання;
- групування завдань для визначення видів робіт, у тому числі у відповідних підрозділах згідно з метою організації;
- делегування повноважень, розподіл відповідальності й визначення кількості рівнів у ієрархії управління;
- створення організаційного клімату, який спонукає працівників активно працювати для досягнення мети організації;
- проектування системи комунікацій, яка здатна забезпечити прийняття ефективних рішень, їхнього контролю та координації;
- побудова єдиної організаційної системи, що забезпечує внутрішнє узгодження всіх елементів організації, адаптацію до змін зовнішнього середовища.

Організація управління економічною безпекою підприємства - це застосування спеціальних методів, способів та засобів, які забезпечують функціонування системи економічної безпеки підприємства в оптимальному режимі для забезпечення відповідного рівня економічної безпеки.

Організаційну структуру управління економічною безпекою підприємства визначають як склад, взаємозв'язки та субпідрядність організаційних одиниць (підрозділів) апарату управління, які виконують різні функції управління економічною безпекою підприємства.

Організаційна структура управління економічною безпекою підприємства становить єдність і взаємозв'язок його рівнів та ланок.

Ланка управління економічною безпекою підприємства – є відокремленим органом (працівником), наділеним функціями управління, можливістю їхньої реалізації, а також відповідальністю.

Рівень управління економічною безпекою підприємства відображає сукупність його ланок на певному щаблі ієрархії управління.

Організаційне забезпечення управління економічною безпекою – це взаємопов'язана сукупність внутрішніх функціональних служб та підрозділів підприємства, які здійснюють розробку, прийняття і реалізацію управлінських рішень, що забезпечують захист його економічних інтересів.

Головними чинниками, які визначають організаційну структуру управління економічною безпекою на підприємстві, є:

- вид економічної діяльності підприємства;
- організаційно-правова форма підприємства;
- характеристики ринку, на якому діє підприємство (рівень та методи конкуренції, особливості попиту тощо) та його ринкова позиція (частка ринку, рівень конкурентоспроможності та ін.);
- обсяг економічної діяльності підприємства;
- головні види економічної діяльності підприємства;
- досягнутий рівень економічної безпеки;- 102 -
- наявність та кількість регіональних відділень;
- кількість та професійно-кваліфікаційний рівень працівників;
- можливість фінансового забезпечення функціонування системи управління економічною безпекою підприємства;
- стиль керівництва (менеджменту);
- погляди власників (керівників) на необхідність та принципи побудови системи управління економічною безпекою та інші.

Отже, організаційна функція передбачає формування системи управління економічною діяльністю суб'єкта економіки на основі прямих та зворотних зв'язків між керуючою та керованою системами. Практичне виконання організації управління економічною безпекою підприємства серед багатьох інших завдань передбачає: регламентацію управлінських функцій, операцій і процедур; організацію праці спеціалістів служби ЕБ, визначення обсягу робіт, складу підрозділу економічної безпеки та кількості працівників для реалізації кожної управлінської функції.

У практиці здійснення управління ЕБ на суб'єктах економіки застосування методології системного підходу до організації ЕБП (створення та використання відповідних організаційних документів) дає можливість забезпечити:

1. функціонування системи ЕБП в оптимальному режимі, що створює умови для формування інформації за необхідними параметрами (розрізами);

2. визначення важелів контролю і управління системою ЕБП та методів їх використання на різних рівнях від керівника служби ЕБП до керівника підприємством;
3. створення сприятливих умов праці спеціалістів підрозділу ЕБ визначення обсягу робіт, конкретизацію і розмежування відповідальності за виконання ними відповідних операцій;
4. запровадження наукових досягнень в практику економічної безпеки на суб'єкті господарювання будь-якого виду;
5. наявність різнопланової інформації за необхідними розрізами, у встановлені терміни для досягнення її корисності та забезпечення ЕБП.

Забезпечення економічної безпеки входять в обов'язок не тільки працівників економічних служб, а й технічних відділів (головного інженера, енергетика, технолога та ін.). Економічні служби підприємства здійснюють облік, аналіз, контроль, планують господарську діяльність, здійснюють постачання і реалізацію продукції та ін. Керівна роль у цьому процесі належить службі ЕБ конкретного підприємства.

2. Принципи організації процесу управління економічною безпекою суб'єктів господарювання та організаційна структура служби ЕБП

Організаційна структура управління економічною безпекою підприємства повинна відповідати певним принципам.

Такими принципами є:

- 1) адаптивність (здатність пристосовуватися до змін у зовнішньому середовищі);
- 2) гнучкість, динамізм (здатність швидко реагувати на зміни чинників зовнішнього середовища);
- 3) адекватність (постійна відповідність організаційної структури параметрам керованої системи);
- 4) спеціалізація (функціональна замкнутість структурних підрозділів, обмеження та конкретизація сфери діяльності кожної керуючої ланки);
- 5) оптимальність (налагодження раціональних зв'язків між рівнями та ланками управління);
- 6) оперативність (недопущення незворотніх змін у керованій системі за час прийняття рішення);
- 7) надійність (гарантованість достовірності передавання інформації);
- 8) економічність (відповідність витрат на утримання органів управління можливостям організації);

9) простота (легкість розуміння та пристосування до даної форми управління та участі у реалізації мети організації).

Можна виділити два принципові підходи до організації управління економічною безпекою підприємства:

1. без створення спеціалізованого підрозділу;
2. зі створенням спеціалізованого підрозділу.

Якщо на підприємстві не створений спеціалізований підрозділ (відділ, служба) фінансово-економічної безпеки, функції управління економічною безпекою підприємства виконуються його:

– власником чи керівником (якщо обсяги економічної діяльності невеликі);

–структурними підрозділами: бухгалтерією (створення облікової інформації за відповідними розрізами та її подання у встановлені терміни), плановим відділом (складанням планів розвитку та їх супроводження), економічним відділом (діагностика фінансового стану, нейтралізація фінансових ризиків тощо); маркетинговим відділом (моніторинг зовнішнього ринкового середовища, конкурентна розвідка тощо) юридичним відділом (правовий захист інтересів фірми), відділ кадрів (підбір персоналу та робота з ним) та іншими.

У такому разі часто виникають проблеми координації роботи усіх структурних підрозділів підприємства щодо захисту його економічних інтересів; розмежування обов'язків, повноважень і відповідальності у сфері економічної безпеки.

Вказані проблеми, а також зростання кількості загроз, ризиків і небезпек у господарській діяльності зумовлюють необхідність створення підрозділу (відділу, служби) економічної безпеки підприємства.

Служба (відділ) економічної безпеки підприємства – це штатний структурний підрозділ підприємства, який підпорядковується безпосередньо його першому керівникові (власнику) і організовує у взаємодії з іншими структурними підрозділами (а також за необхідності, органами державної влади та управління, іншими зовнішніми суб'єктами) розроблення, реалізацію та контроль виконання заходів щодо захисту фінансово-економічних інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Структура служби економічної безпеки підприємства може бути різною.

На невеликих та середніх за обсягами економічної діяльності підприємствах служба економічної безпеки може складатися з двох підвідділів: аналітичного та оперативної роботи (рис. 1.).

Рис. 1. Типова організаційна структура служби ЕБ на невеликих підприємствах

Аналітичний відділ:

1. організовує збір інформації з відкритих джерел, формує інформаційні масиви і баз даних управління економічною безпекою підприємства;
2. аналізує та оцінює рівень економічної безпеки підприємства; дані моніторингу зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства;
3. ідентифікує, класифікує загрози економічній безпеці підприємства;
4. розробляє рекомендації щодо стратегії економічної безпеки; заходів захисту економічних інтересів підприємства, вдосконалення системи управління економічною безпекою підприємства.

Оперативний відділ:

1. здійснює моніторинг зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства;
2. організовує збір інформації з закритих джерел;
3. реалізує конкретні заходи захисту об'єктів економічної безпеки підприємства та його економічних інтересів;
4. контактує та взаємодіє у разі потреби з суб'єктами зовнішнього мікросередовища підприємства.

Дякую за увагу.